

и коммуникативного подходов.

Ключевые слова: иностранный язык, иноязычное образование, иноязычная коммуникативная компетентность, студенты неязыковых специальностей.

Ovcharenko L.R. Formation of foreign-language communicative competence of the students of non-linguistic specialties.

The article reveals the essence of foreign-language communicative competence as the ability and willingness of the student to carry out foreign language communication within the framework of defined curriculum requirements based on a set of specific foreign-language knowledge and skills – grammar, vocabulary (including social and cultural lexical level), spelling, speech, speech recognition, comprehension, and have various linguistic means of communicative interaction.

It also determines components which reflect the content of foreign-language communicative competence and meet the objectives of teaching foreign language to the students of non-linguistic disciplines: language (linguistic) component, socio-linguistic, socio-cultural, social, reflexive, auto-lingo-didactic, pragmatic and discursive.

It has been found that the dynamics of reaching the goal when learning a foreign language is determined by implementation of the following pedagogical conditions of the students' foreign-language communicative competence formation: 1) identification and selection of foreign-language education content by analyzing the relevant professional activity of future specialists; 2) algorithm of stages, consistent and systematic process of the students' foreign-language communicative competence formation; 3) intensification of the process of the students' foreign-language communicative competence formation through immersion in a foreign language environment; 4) individualization of learning through the introduction of academic counseling (tutoring), tutorship (mentoring) coaching and a system of practical tasks aimed at developing the student component of foreign-language communicative competence.

The essence of the process of the students' foreign-language communicative competence formation can be reasonably regarded as their preparation for communication in different conditions of professional activity. This approach involves the use of a complex content and an updated set of innovative methods and technologies for foreign language teaching and the organization of a holistic educational process constructed on the basis of competence and communicative approaches.

Keywords: foreign language, foreign-language education, foreign-language communicative competence, students of non-linguistic specialties.

УДК 378.091.12.011.3-
051:78]:331.102.312

Теплова Олена Юріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
музикознавства та інструментальної підготовки

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
21000, м. Вінниця, вулиця Острозького, 32.
Винницкий государственный педагогический университет
имени Михаила Коцюбинского
21000, Город Винница, улица Острожского, 32.
Vinnitsa state pedagogical University named
after Mykhailo Kotsyubynsky
21000, Vinnitsa city, street ostroz, 32.*

ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. У сучасних умовах розбудови системи освіти перед національною педагогічною теорією і практикою виникають актуальні питання реформування системи освіти, одним із визначальних завдань якої є розвиток полікультурного, творчого потенціалу особистості. На розв'язання цих завдань спрямовані освітні національні програми, якими передбачається, що головною метою системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України. Одним із принципів реалізації цієї проблеми є безперервність освіти, якою формуються потреби й здатність до самонавчання

і самовдосконалення тих, хто навчається. Тому підготовка студентів у ВНЗ повинна якнайповніше забезпечувати процес формування готовності майбутнього вчителя до творчої самореалізації.

Особливо актуальним є пошук поки що невикористаних резервів підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах. Таким резервом є створення відповідних умов для творчої самореалізації майбутнього вчителя, яка, становлячи активізуючу доміную, може слугувати джерелом успішної навчальної діяльності студентів. Водночас залишається невідпрацьованою ціліс-

ність системи творчого забезпечення процесу педагогічно-виконавських практик студентів мистецьких та музично-педагогічних спеціальностей, що негативно позначається на якості їх професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтування теоретичних засад творчої самореалізації особистості розглядалися у працях М. Бердяєва, І. Зязюна, Л. Левчук, М. Недашківської; психологів Г. Балла, І. Беха, Л. Виготського, А. Леонтєва, Я. Пономарьова, В. Романця, С. Рубінштейна, Б. Теплова, С. Гончаренка, Н. Миропольської, зарубіжних вчених А. Маслоу, М. Merleu-Ponty, К. Rogers, М. Farber. Педагогічному спрямуванню виконавської підготовки майбутнього педагога-музиканта присвячені дослідження М. Давидова, О. Ільченко, Г. Нейгауза, С. Пермінової, Г. Ципіна та інших.

Мета статті. Визначення педагогічних орієнтирів, пріоритетних для такої навчальної діяльності, як активна підготовка до просвітницької діяльності, широке використання різних форм музично-педагогічної діяльності, активізація творчої педагогічної діяльності, заохочування студентів музичного фаху до продуктивної творчості.

Виклад основного матеріалу. Узагальнення естетико-філософських джерел сучасних досліджень вказує на те, що перспективним може стати аналіз вказаної проблеми на перехресті творчої діяльності, теорій особистості і культури. Це передбачає наявність ще маловивченого і відносно самостійного наукового напрямку – педагогіки творчості, що містить в собі як естетико-філософські, так і психолого-педагогічні основи в сучасній науці. При врахуванні багатства системи якостей особистості стає можливим визначення соціального, наукового та культурного рівнів її розвитку. Педагогіка творчості вивчає механізм оволодіння особистістю системи культурних цінностей шляхом продуктивної та репродуктивної діяльності, якість якої визначається отупінню цього оволодіння. Вона розглядає характеристики виховної цінності культури через аналіз її значення в процесах творчості. Відображаючи і пояснюючи особливості активного оволодіння особистістю різноманітними культурними явищами через реалізацію індивідуальних досягнень, вона визначає можливі напрямки, форми, засоби, методи управління з метою педагогічного впливу [1].

Педагогіка творчості ставить завдання аналізу зв'язків освітньої діяльності та потенціалу особистості з урахуванням того значення, якого набувають для особистості творчі досягнення. Процес формування готовності до творчої самореалізації в даному дослідженні розгля-

дається як діяльність, що спрямована на обґрунтування цільової ідеї, методичну розробку, створення педагогічного проекту та його реалізації в освітньо-виховній системі. Підготовка вчителя передбачає оволодіння певним мінімумом знань, умінь та навичок, який детермінує зміст спрямованої діяльності студентів у процесі навчання у вузі та їх застосування в педагогічній практиці. Теоретичні знання містять у собі узагальнені положення про те, як необхідно здійснювати навчання й виховання учнів в загальноосвітніх закладах. Вони містять загальні методичні ідеї, принципи, методи і способи розвитку молодшої особистості.

Безперервний характер педагогічної практики проявляється в тому, що її завдання на кожному новому етапі поглиблюються, витікаючи із попередніх.

Педагогічна практика носить комплексний характер, у процесі якої інтерпретуються і синтезуються знання, пізнаються закономірності, принципи, форми, методи, засоби навчання і виховання. Комплексність педагогічної практики проявляється в її плануванні, організації, змістовній суті, системі контролю та оцінок різних видів діяльності [3, 5-6]. У нашому дослідженні особливе місце приділяється педагогічно-виконавській практиці, оскільки вона складає основу музично-творчої діяльності студентів, яка акумулює знання, уміння та навички з усіх фахових дисциплін і забезпечує процес їх реалізації в конкретних педагогічних умовах.

Зміст, структура і функції педагогічної виконавської практики відображають технологічну сторону побудови творчої діяльності, у якій студент набуває основи педагогічного планування, прогнозування, моделювання та реалізації власних творчих проєктів.

Мета педагогічної виконавської практики полягає в закріпленні музичних виконавських знань, умінь і навичок, методики роботи над інструментальними, вокальними, хоровими творами з учнями різних вікових груп. Виконавська практика – це саме той варіант практики, який свідчить про те, що на музично-педагогічних факультетах навчально-виховний процес зі спеціальних музичних предметів носить характер безперервної педагогічної практики за схемою «викладач – студент», «студент – учень». Цінність організації виконавської практики полягає не тільки в тому, що вона дає можливість використовувати безпосередній досвід з теоретичних дисциплін, а й переосмислювати його в процесі власних творчих пошуків. Практична творча діяльність сприяє трансформації сприйняття студентом педагогічних теоретичних дисциплін та закріпленню знань з практичних спеціальних дисциплін, що дозволяє

по-новому розглядати підготовку вчителя до майбутньої професії.

Готовність до здійснення керівництва певним видом музичної творчості учнів потребує застосування інноваційних методів навчання, формування відповідних спеціальних знань, умінь і навичок. Результати діагностичного дослідження обумовили необхідність корекції системи формування готовності до творчої самореалізації студентів, розробки спеціальної експериментальної програми, спрямованої на удосконалення їхньої професійної компетенції. У зв'язку з цим нами була розроблена наскрізна інтегрована програма педагогічної виконавської практики, яка сприяла не тільки закріпленню теоретичних знань та практичному її застосуванню, вдосконаленню професійних умінь і навичок, формуванню творчої особистості майбутнього вчителя в цілому.

Розроблена програма навчального комплексу виконавських практик призначена для студентів музично-педагогічних спеціальностей і спрямована на формування готовності до творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Програма включає такі види виконавства: інструментальний сольний виступ, виступ в ансамблі; диригування хоровим колективом або оркестром; вокальний виступ – сольний або в ансамблі; гра у складі ансамблів народних інструментів або естрадному; просвітницька музична діяльність. Впровадження в навчальний процес такої інтегрованої програми педагогічної виконавської практики має прикладне значення як основний засіб навчання з врахуванням продуктивної функції – свідомої самостійної реалізації творчого потенціалу студента. Основу виконавської діяльності складає суть творчої самореалізації майбутнього вчителя, яка трактується з позицій освоєння технології музичної творчості – інструментального сольного виступу, гри на музичному інструменті в ансамблі, сольного та хорового співу.

Мета навчального комплексу виконавських практик полягає в формуванні готовності до творчого розкриття особистісного потенціалу студентів, спрямованого на вирішення педагогічних проблем, таких як вміння застосува-

ти нові засоби і методи активізації учнівської творчості. Основні завдання експериментальної програми педагогічної виконавської практики полягають в розробці індивідуальних планів студентів та їх реалізації протягом навчання. Викладання теоретичних та практичних дисциплін на музичних спеціальностях відбувається у взаємозв'язку з продуктивною творчістю студента, який виступає у ролі вчителя, вихователя, методиста, музичного виконавця, митця. В процесі дослідження було передбачено застосування комплексу методик щодо видів музичної творчості, що дозволяло прослідкувати динаміку естетичного розвитку студентів, спроектувати шляхи і педагогічні засоби по-дальшого удосконалення процесу формування їхньої естетичної готовності до творчої самореалізації.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, за результатами проведеного дослідження, проблеми формування готовності до творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва можна сформулювати ряд теоретичних і практичних висновків: актуальність створення й обґрунтування теоретичних і методичних засад формування готовності до творчої самореалізації визначається соціокультурними умовами і перспективами інтеграції мистецтва, культури і освіти; необхідністю пошуків нових концептуальних підходів до професійної підготовки педагога-музиканта; отриманням важливих позитивних результатів музичної діяльності; забезпеченням розвитку творчої індивідуальності та реалізації її потенціальних можливостей. На основі аналізу наукових психологічних, педагогічних, філософських і музикознавчих джерел з виокремленої проблеми, узагальнення існуючого практичного досвіду музично-педагогічної підготовки студентів установлено, що готовність до творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва розглядається як полікомпонентний феномен, який поєднує в собі естетично-орієнтаційний, мотиваційно-оціночний, діяльнісно-творчий, музично-освітній та організаційно-методичний напрямки дослідження.

Література

1. Кучерявий А. Г. Профессиональное самовоспитание будущих педагогов в процессе их целостной подготовки: Монография. / А. Г. Кучерявий // – К.: Вища шк., 1999. – 224 с.
2. Музальов О. О. Основи теоретичної і практичної підготовки спеціалістів музично-педагогічного профілю / О. О. Музальов // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1998. – №3. – С.108-115.
3. Педагогічна практика студентів музично-педагогічних факультетів: Навч.-метод. посібник. Вип. 2 / Упоряд. В. Л. Бриліна, І. М. Найдьонов, А. В. Сидоренко. – Вінниця: ВДПУ, 2000. – 179 с.
4. Фрицюк В. А. Поняття креативності майбутнього учителя музики / В.А. Фрицюк // Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – Вип.6. – Ч.2. – Вінниця: ВДПУ, 2002. – С.128-130.

References

1. Kucheryavyu A. H. Professional'noe samovospytanye budushchikh pedahohov v protsesse ykh tselostnoy podgotovky: Monohrafyya. / A. H. Kucheryavyu // – K.: Vyshcha shk., 1999. – 224 s.
2. Muzal'ov O. O. Osnovy teoretychnoy i praktychnoy pidgotovky spetsialistiv muzychno-pedahohichnoho profilyu / O. O. Muzal'ov // Pedahohika i psykholohiya profesiynoy osvity. – 1998. – №3. – S.108-115.
3. Pedahohichna praktyka studentiv muzychno-pedahohichnykh fakul'tetiv: Navch.-metod. posibnyk. Vyp. 2 / Uporyad. V. L. Brylina, I. M. Nayd'onov, A. V. Sydorenko. – Vinnytsya: VDPU, 2000. – 179 s.
4. Frytskyuk V. A. Ponyattya kreatyvnosti maybutn'oho uchytelya muzyky / V.A. Frytskyuk // Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohika i psykholohiya. – Vyp.6. – Ch.2. – Vinnytsya: VDPU, 2002. – S.128-130.

Теплова О. Ю. Педагогічні орієнтири формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації

У статті викладено теоретичні та практичні аспекти дослідження проблеми формування готовності до творчої самореалізації студентів музично-педагогічного факультету в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

У статті розкриваються аспекти музично-педагогічної виконавської практики як чинника формування готовності студентів до творчої самореалізації, якою акумулюються знання, вміння та навички з усіх фахових дисциплін.

Для отримання достовірних даних, якими визначаються успішність процесу формування готовності до творчої самореалізації, було створено програму, зміст і функції якої відображають музично-педагогічну виконавську практику, що поєднує технологічні аспекти побудови творчої діяльності студента (педагогічне планування, прогнозування, моделювання, реалізацію творчих проєктів).

Методика формування готовності до творчої самореалізації поєднувала в собі методично-організаційні прийоми та способи побудови навчально-виховної роботи студентів з учнями, підготовку і проведення просвітницької роботи з ними. В їхні функції входило оволодіння музично-педагогічними виконавськими вміннями і навичками, методами роботи з учнями над інструментальними, вокальними, хоровими, вокально-інструментальними творами, підготовка студентів до позакласної роботи, що становило органічну частину цілісного процесу формування готовності до творчої самореалізації. Пріоритетними орієнтирами такої навчальної діяльності визначалися: активна підготовка до просвітницької діяльності; широке використання різних форм музичної діяльності; активізація творчої педагогічної діяльності; заохочування студентів до продуктивної творчості.

Викладені орієнтири дозволили виявляти оперативну інформацію про стан навчально-виховної роботи і сприяли визначенню заходів з дидактичної корекції педагогічного процесу. Спрямованість до аналізу і контролю студентів давала можливість розкрити їхні творчі надбання та самостійність мислення у практичній творчій діяльності, яка виступала провідним фактором повноцінної професійної підготовки.

Формування готовності студентів до творчої самореалізації забезпечується інтегративним підходом дослідників до опанування методиками музично-творчої діяльності, комплексним застосуванням їх у процесі виконавських видів практики: інструментальної, вокальної, диригентсько-хорової, ансамблевої гри, організаційно-просвітницької, певних етапів закріплення знань, умінь і навичок, а також педагогічної практики, яка становить фронтальну перевірку кінцевих результатів сформованої готовності студента. Доведено навчальну продуктивність добутих результатів дослідження для подальшого вдосконалення музично-педагогічної теорії і практики в підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: творча самореалізація, музично-творча діяльність, формування готовності до творчої самореалізації вчителя музики, музично-педагогічна виконавська практика.

Теплова Е. Ю. Педагогические ориентиры формирования готовности будущего учителя музыкального искусства к творческой самореализации.

В статье изложена теория и практика формирования готовности к творческой самореализации студентов музыкально-педагогического факультета в процессе обучения в высшем учебном заведении.

В статье раскрываются аспекты музыкально-педагогической исполнительской практики как фактора формирования готовности студентов к творческой самореализации, которой аккумулируются знания, умения и навыки из всех профессиональных дисциплин.

Для получения достоверных данных, которыми определяются успешность процесса формирования готовности к творческой самореализации, было создано приложение, содержание и функции которой отражают музыкально-педагогическую исполнительскую практику, что объединяет технологические аспекты построения творческой деятельности студента (педагогическое планирование, прогнозирование, моделирование, реализацию творческих проєктов).

Методика формирования готовности к творческой самореализации сочетала в себе методически-организационные приемы и способы построения учебно-воспитательной работы студентов с учащимися, подготовку и проведение просветительской работы с ними. В их функции входило: овладение музыкально-педагогическими исполнительскими умениями и навыками, методами работы с учащимися над инструментальными, вокальными, хоровыми, вокально-инструментальными произведениями, подготовка студентов к внеклассной работе, что составляло органическую часть целостного процесса формирования готовности к творческой самореализации. Пріоритетними орієнтирами такої учебной деятельности яв-

лялись: активная подготовка к образовательной деятельности; широкое использование различных форм музыкальной деятельности; активизация творческой педагогической деятельности; поощрение студентов к продуктивному творчеству.

Изложенные ориентиры позволили выявить оперативную информацию о состоянии учебно-воспитательной работы и способствовали определению мер по дидактической коррекции педагогического процесса. Направленность к анализу и контролю давала студентам возможность раскрыть их творческие достижения и самостоятельность мышления в практической творческой деятельности, которая выступала ведущим фактором полноценной профессиональной подготовки.

На основе психолого-педагогических, философских, музыковедческих источников, опыта музыкальной подготовки студентов сформулирована и раскрыта сущность понятия «формирование готовности к творческой самореализации будущего учителя музыки». В рамках решения задач данного исследования впервые теоретически обоснованы педагогические условия и пути внедрения программы, которая активизирует процесс подготовки специалистов; уточнены критерии и показатели уровней формирования этой компетентности; внедрена и экспериментально проверена эффективность предложенной методики в этой сфере.

Формирование готовности к творческой самореализации обеспечивается интегративным подходом к овладению студентами методиками музыкально-творческой деятельности, их комплексным применением в инструментальной, вокальной, дирижерско-хоровой, ансамблевой игры, организационно-просветительской. А также закрепление знаний, умений и навыков, а также педагогической практики как фронтальной проверки конечных результатов сформированной готовности студентов к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: творческая самореализация, музыкально-творческая деятельность, формирование готовности к творческой самореализации будущего учителя музыки, музыкально-педагогическая исполнительская практика.

Teplova E.Y. Pedagogical oryentyry the formative readiness of the future teacher of musical art ktvorcheskoy samorealyzatsyy.

The thesis analyses the problem of formation the readiness to creative self-realization of the future Music teacher. In the paper the concept of formation of readiness to creative self-realization of the Music teacher is theoretically proved. The objectives and specific character, pedagogic conditions to ensure effectiveness of this process are defined. Optimal psychological and pedagogical principles, that stimulate the process of formation of students' readiness to creative self-realization, fall into the elaborated system with its methods, pedagogic aims, stages and forms of education presenting the amount of structural constituents and their interaction. The analysis of scientific literature enables to characterize the contents of formation of students' readiness to creative self-realization and learn the structure of music pedagogic creativeness. The study of readiness state determines criteria and levels of formation and works out the ways of its improvement.

Scientifically distinguished structure of formation the students' readiness to creative self-realization is provided by means of combining motivation, information, definite orientation, estimation, and correction components, which in whole form the optimal organization of education. Formation of readiness to creative self-realization is regarded as the marker of aesthetic culture of Music teacher. The definition 'readiness to creative realization of the future Music teacher' was substantiated and formed on the basis of psychologic and pedagogic, philosophic and musicological sources, practical experience of student musical training.

This research paper confirms the determination of readiness to creative self-realization of the future Music teachers as a complex integrated formation, which presents the combination of acquired special knowledge, skills and habits that are necessary for realization of the music creative activity and revelation of the personal creative potential. The results of experimental methodics confirm the integration of worked out elements according to the contents and organization forms and methods of education that are presented as goal-oriented realized ones. Audience lectures, extra work on the type of professional training, mastery and pedagogic practice as the final stage of preparation to creative self-realization working with children form them.

Effectiveness of function of this determined system is provided by integration of its components on the basis of differentiation and individualization of pedagogic influence. The interaction of elaborated methodical and organizational ways presents the methodics of formation of students' readiness to creative self-realization. Creation of theoretical and practical forms of the interpretation conception in the execution of vocal and instrumental compositions, variant use of components of creative tasks, independent educational concert-lecture activity are among them. Formation of students' readiness to creative self-realization was put into practice following the special pedagogic conditions. One of them is determination of pedagogic relations in creative collaboration between the teacher and the student, the student and the pupil as the positive aesthetic emotional background of creative self-realization.

Key words: creative self-realization, musical creative activity, formation of readiness to creative self-realization of the Music teacher, musical pedagogic practice, mastery practice (or technical skill practice).